

DÜNYA NÜFUS ARTIŞININ ÜLKELER DÜZEYİNDE İNCELENMESİNİN ORTAYA KOYDUĞU SONUÇLAR

*Ümit Sergün**

Nüfuslanma ve Nüfus Belirleme Çalışmaları

Nüfus artışı, günümüzün en önemli konularından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Nüfuslanmanın insanlık tarihinin her devresinde var olan bir olay olmasına karşın son zamanlarda büyük önem kazanması, ulaştığı yeni boyutlar ile ilgilidir. 1950 yılında % 8 oranında artan dünya nüfusu, 1980 yılına gelindiğinde % 19 gibi çok yüksek sayılabilecek bir artış hızına ulaşmıştır.

Bu ölçüde nüfuslanma, dünya nüfusunun 5.5 milyar olduğu düşünülürse daha da önemli olmaktadır. Çünkü % 20 lik nüfus artışının korunması halinde dünya nüfusunun iki katına ulaşması için gerekli süre yalnızca 35 yıldır. Bu durumda halen korunmakta olan % 19 derecesindeki nüfus artış hızı ile dünya nüfusunun 2020 yılında yaklaşık 11 milyara ulaşacağı sanılmaktadır. Ayrıca dünyanın kalabalık bölgelerinde nüfus artış hızının dünya ortalamasının da üzerinde olması kaygıları daha da arttırmaktadır. Nitekim bu alanlarda, temelinde nüfuslanmanın yattığı pek çok sorun, giderek artan etkisi ile, ülkeleri sarsmakta ve insanların yaşam koşulları açısından olumsuz yönde etkilemektedir.

Nüfusun pek çok açıdan taşıdığı öneminin anlaşılmasına bağlı olarak, içinde yaşadığımız yüzyılda, gerek dünya gerekse ülkeler düzeyinde bilinmesi yolunda büyük çabalar harcanmıştır. Bunun sonucunda, 1950 yılı sonrasında çoğu ülkede nüfus sayım-

* Dr. Ümit Sergün, Coğrafya Bölümü, Beşeri ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalında Profesördür.

ları yapılmış ve bu sayım sonuçlarından yararlanılarak ülkeler ve dünya nüfusu hakkında doğruya yakın bilgiler elde edilmiştir. Yine bu bilgilerden dünyanın ve ülkelerin nüfus artış seyirlerini izleme olanağı buluyoruz. Nüfus artış seyri hakkındaki bilgiler, nüfusun gelecekteki miktarı hakkında tahmin yürütmemize de imkan vermektedir.

Nüfusun gelecekteki miktarının bilinmesi, günümüzdeki miktarının bilinmesi kadar önemlidir. Bu nedenle nüfus sayımlarının tüm dünya ülkeleri tarafından aynı aralıklarla, hatta aynı tarihlerde yapılması büyük yarar sağlar. Ancak ne yazıkki, bu çalışmaların yani nüfus sayımlarının, her ülkede aynı titizlikle, aynı yöntemlerle ve aynı tarihlerde yapıldığını söylemek mümkün değildir. Özellikle doğum ve ölüm istatistikleri gibi hayati istatistikler, (bunlar nüfus artışının hangi nedenlere bağlı olarak meydana geldiğini bilmek için mutlak gereklidir) gelişmiş ülkeler dışında çok az sayıda ülkede muntazaman tutulmaktadır. Çoğu ülkede ise nüfus sayımları yalnızca var olan nüfusu tespit amacıyla yapılmakta yani basit bir sayma işleminden öte başkaca bir anlam taşımamaktadır. Oysa sayım işlemlerinde nüfusun yaşlara göre dağılımı, sosyal ve ekonomik özellikleri, doğum yerleri, kadın ve erkek nüfus oranları, bilinmesinde büyük yarar olan önemli nüfus özellikleridir.

Nüfus sayımları henüz tüm ülkelerde istenen düzeyde yapılmasa da, bunlardan elde edilen bilgilerle dünya nüfus miktarı ve artışı hakkında doğruya yakın bilgiler elde edebiliyoruz. Daha önemlisi nüfus artışının ülkeler düzeyinde dağılımını gözleyebiliyor ve bölgesel farkları ortaya koyabiliyoruz. Nüfus artışının yeryüzeyindeki dağılışı, nüfuslanma olgusunun bölgesel boyutlarını ortaya çıkarmak bakımından kuşkusuz fevkalade önemlidir. Nitekim ilerde etrafıca görüleceği gibi, nüfus artışının ülkeler düzeyinde dağılısının incelenmesi sonucunda, nüfuslanmanın yeryüzü bütününe özgü bir olgu olmadığı, bölgesel boyutlu bir olgu olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Aşağıda ekonomik durumlarına göre guruplandırılmış ülkelerde nüfus özellikleri gösterilmekte ve bu ülkelerin dünya nüfuslanmasındaki paylarına işaret edilmektedir. Ayrıca yine bu bilgilerden yararlanarak nüfuslanmanın ülkelerin ekonomik yapıları ile olan ilişkisine dikkat çekilmektedir.

Seçilmiş Ülkelerde Nüfus ve Nüfus Artışı

Aşağıda istatistikde, nüfusları 1 milyonun üzerinde olan 125 ülkede, başlıca nüfus özellikleri yer almaktadır. Bu 125 ülkenin toplam nüfusu 4.387.000.000'dür ve dünya nüfusunun az bir farkla tamamına yakındır. Yine istatistikde ülkeler gelir guruplarına göre ayrılmıştır ve bu şekilde bir ayrımla nüfusun, ülkelerin ekonomik yapıları ile olan ilişkisine değinilmeye çalışılmıştır. İstatistiğin incelenmesinden anlaşılacağı gibi, düşük ve orta gelirli ülkeler, gelişmekte olan ülkelerdir. Petrol ihracatçısı ülkeler ise gelirleri fazla olan ancak endüstrileşme açısından geri kalmış ülkeler olduklarından ayrı bir sınıflandırma içinde ele alınmışlardır. Bunlar yanında merkez planlı ülkeler, ekonomik düzeyleri ayırılmaksızın bir grup altında toplanmışlardır. Sanayileşme yolunda başarıları kesin olan ülkeler ise endüstrileşmiş ülkeler başlığı altında toplanmışlardır.

Benzer Ekonomik Yapılara Sahip Ülkelerde Nüfus Artış Özellikleri

İstatistiğin incelenmesinde, yıllık artış ortalaması % 19 olan dünya nüfus artışının yukarıda belirtilen ülke gruplarında büyük farklar gösterdiğini anlıyoruz. Örneğin petrol ihracatçısı ülkeler ile endüstrileşmiş ülkeler, nüfus artışları yönünden % 3,2 ve % 0,7'lik değerlerle ekstrem iki ülke grubunu meydana getirmektedir. Ancak her iki grupta yer alan ülke sayısı ve bu ülkelerde yaşayan nüfus miktarları gözleendiğinde, özellikle Petrol İhracatçısı ülkelerin aşırı nüfuslanan ülkeler olmasına karşın, dünya nüfuslanmasında önemli katkıları olan ülkeler olmadığı anlaşılmaktadır. İstatistikde gösterilen petrol ihracatçısı ülke sayısı 5'dir ve bu ülkelerdeki nüfus 64 milyondur. Bu durumda % 3,2'lik nüfus artışı ile bu ülkelerin her yıl dünya nüfusuna katacağı miktar en çok 2.048 000'dir. Oysa dünya nüfusu 1980 yılı için yaklaşık 4,5 milyardır ve % 19'lık artış hızı sonucunda yıllık nüfus katılımı 85 milyondur. Böylece petrol ihracatçısı ülkelerin aşırı nüfus artışı gösteren ülkeler olmasına karşın dünya nüfuslanmasındaki payı ancak % 2,3'dir.

Endüstrileşmiş ülkelerde ise, petrol ihracatçısı ülkelere göre daha fazla nüfus olmasına karşın, nüfus artış hızı düşük olduğundan, bu ülkelerin de nüfus artışı nedeni ile, dünya nüfusuna katkısı fazla sayılmaz. Nitekim endüstrileşmiş ülkelerde nüfus 673 milyondur. Ancak bu ülkelerde ortalama nüfus artışı % 0,7 gibi düşük değerdedir olduğundan endüstrileşmiş ülkelerde 1 yılda artış nedeni ile meydana gelen yeni nüfus katılımı yalnızca 4,7 milyondur. Yani petrol ihracatçısı ülkelerdekini yaklaşık 2 katından biraz fazla. Böylece endüstrileşmiş olarak ayırdedilen ülkelerin de dünya nüfuslanmasındaki katkısı oldukça önemsizdir ve ancak % 5,5 değerindedir.

Merkez planlı ülkelere gelince; bu ülkelerde ortalama nüfus artış hızı % 1,4 olarak gösterilmiştir. Ancak bu grupta yer alan ülkelerde nüfus artış hızları bakımından önemli farklar mevcuttur. Örneğin artış hızları Moğolistan'da % 2,9, Kore Demokratik Cumhuriyetinde % 2,6 gibi yüksek değerlerde olmasına karşın, Macaristan'da % 0,4, Demokratik Almanya'da ise % 0,2 dir. Böylece bu grupta yer alan ülkeleri, nüfus artış hızlarındaki ayrılıklar nedeni ile tekrardan iki grup altında toplamak gerekir. Bu durumda karşımıza Avrupada yer alan Merkez Planlı ülkeler ile Avrupa dışında yer alan Merkez Planlı ülkeler çıkmaktadır. Böylesi bir ayırım aynı zamanda bu ülkelerin ilerilik dereceleri bakımından kendi aralarında var olan farkları da yansıtmaktadır. Böyle bir yaklaşım içinde konuyu tekrar ele aldığımızda bu grup ülkelerden Avrupada yer alanlarda nüfus artışı ortalama % 0,6, Avrupa dışında yer alanlarda ise % 2,2 olarak belirlemektedir. Bu durum, nüfus artışının ülkelerin ekonomik yapılarına göre nasıl değiştiğini göstermesi bakımından ayrıca anlamlıdır. Nitekim merkez planlı olup da Avrupa'da yer almış bulunan ülkelerin, endüstrileşmiş ülkelerle olan benzerlikleri, bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Avrupa dışında yer alan merkez planlı ülkelerin ise nüfus artış özellikleri yönünden, düşük ve orta gelirli ülkeler grubu ile, yani gelişmekte olan ülkelerle benzerlik taşıdığı açıkça anlaşılmaktadır. Böylece merkez planlı ülkeler grubunda yer alıp da dünya nüfus artışında önemli katkısı olan ülkeler, Avrupa dışında yer alan merkez planlı ülkeler olmaktadır. Ayrıca bu ülkelerin mutlak nüfusları itibari ile önemli oluşları (Örneğin Çin 977 milyon nüfus) bu katkının boyutlarını yükseltmektedir. Çin, yıllık nüfus artışı ile orta sıralarda yer

alan bir ülke olmasına karşın, nüfusunun fazla olması nedeni ile, dünya nüfusuna her yıl 15,5 milyon nüfus katmaktadır.

Düşük ve orta gelirli ülkelere gelince; bu ülkeler dünya nüfusunun en büyük kısmına sahiptirler ve nüfus artışları yönünden de en hızlı nüfuslanan ülkeler olarak görülmüştür. Bu durumda doğal olarak, dünya nüfuslanmasında en büyük paya sahip ülkeler olarak özellik taşırlar.

Düşük gelirli ülkelerde yıllık nüfus artışı ortalaması % 2,2, orta gelirli ülkelerde % 2,4 olarak görülmekte ise de, bunlar arasında yer alan bazı ülkelerde yıllık artış oranlarının % 3, % 3,3 gibi yüksek değerlere ulaştığı anlaşılmaktadır. Bu grupta yer alıp da artış değeri düşük olan yalnızca birkaç ülke bulunmaktadır. Bunlar İspanya, Yunanistan, Portekiz ve Yugoslavya gibi Avrupa'da yer almış orta gelirli ülkelerdir.

Bütün bu açıklamalar sonucunda yeryüzünde nüfus artışının en yüksek oranda düşük ve orta gelirli ülkelerde meydana geldiği anlaşılıyor. Merkez planlı ülkeler grubunda bulunup da düşük ya da orta gelire sahip ülkelerle birlikte, yeryüzü nüfusunun % 75 inden fazlasını kendilerinde toplayan bu ülkelerde nüfus artışının ortalaması % 2,3 civarında seyretmesi dünya nüfus artışının bu ülkelerden kaynaklandığını gösterir. Bu durum dünya nüfus artışının gerçekte, yeryüzü bütününe özgü bir olay olmaktan çok bölgesel bir olgu olduğunu açıklar. Nitekim belirtilen istatistikde 1980 yılı ölçümleri esas alınarak, 125 ülkede 4.387.000 nüfus üzerindeki inceleme sonuçlarından, nüfusun her yıl 82.875.000 kişi arttığını, bunun 73.860 milyonunun düşük ve orta gelire sahip ülkeler olarak gösterilen gelişmekte olan ülkelere ait bulunduğunu anlıyoruz.

Benzer Ekonomik Özellik Gösteren Ülke Topluluklarında Nüfus ve Nüfus Artışı

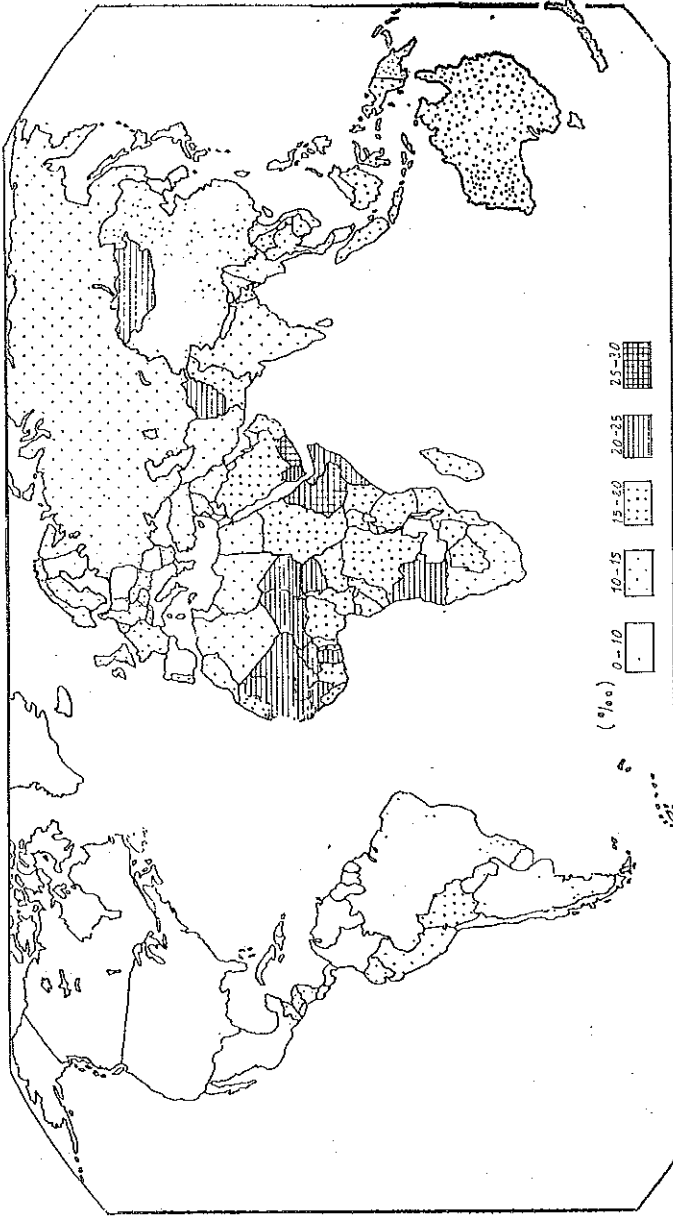
	Nüfus (mil)	Yıllık Nüfus Art. %	Mutlak Yıl. Art.
Düşük Gelirli Ülkeler	1.348	2.2	29.656.000
Orta Gelirli Ülkeler	916	2.4	21.984.000
Endüstrilemiş Ülkeler	673	0.7	4.711.000

Petrol İhracatçısı Ülk.	64	3.2	2.048.000
Merkez Planlı Ülkeler			
Avrupada	376	0.6	2.256.000
Merkez Planlı Ülkeler			
Avrupa dışı	1.010	2.2	22.220.000
			82.875.000

Yukarıdaki rakamların ortaya koyduğu gibi 82.875.000 olan yıllık artış miktarının, belirtilen ülke gruplarına dağılımı gözlenildiğinde petrol ihracatçısı ülkeler ile endüstrileşmiş ülkelerin dünya nüfus artışında en az paya sahip ülkeler olduğunu görmekteyiz. Petrol ihracatçısı ülkelerin payının az gözükmesi nüfuslarının azlığından kaynaklanmaktadır. Endüstrileşmiş ülkelerin payının azlığı ise, bu ülkelerde artış hızının düşük olması ile ilgilidir. Böylece yeryüzü bütününde nüfus artışının ileri boyutlarda görülmesinin asıl nedeni olarak karşımıza gelişmekte olan ülkeler çıkıyor. Bu durumda nüfuslanma olayının bölgesel bir olay olduğu gerçeği, bir kere daha anlaşılmiş bulunuyor. Bu durum ayrıca, nüfus artışının ülkelere dağılımını gösteren dünya haritasında da açık bir şekilde izlenmektedir (Şekil 1).

Gelişmekte Olan Ülkelerde Geleceğe Ait Nüfus Tahminleri

Nüfus artışının süreli bir olgu olduğu düşüncesinden hareketle, günümüzde yüksek nüfus artışı gösteren ülkelerin bu nüfuslanma hızlarını, gelecekte sürdüremeyecekleri ve nüfus artış hızlarının giderek yavaşlayacağı teorik olarak kabul edilmektedir. Ancak % 2.5 lik nüfus artışı ile bir bölge ya da ülkede nüfusun iki katına ulaşması süresi 28 yıldır ve belirtilen ülkelerde nüfuslanmanın yavaşlaması tarihi bu sürenin çok ötesindedir. Bu durum gelişmekte olan ülkelerdeki nüfuslanmanın dünya nüfusunu arttırma yolundaki etkisini daha uzun yıllar için sürdüreceğini düşündürmektedir. İstatistik bilgilerde, nüfusun hangi yılda durağan hale geleceği gösterilmiştir. Bu bilgiler ışığında dünya nüfusunun 10 milyar civarında sabitleşeceği varsayım olarak ileri sürülmüştür. Böylesi bir durumun gerçekleşmesi halinde ise nüfusun yeryüzünde ülke guruplarına göre dağılışı şu şekilde olacaktır.

Şekil 1 — Nüfus Artışının Ükelere Göre Değişliği.

Nüfuslanma Süreci Sonunda Yeryüzünde Tahmini Nüfus Dağılışı

Nüfus (Milyon)

Düşük Gelirli Ülkeler	4.074	
Orta Gelirli Ülkeler	2.599	
Endüstrileşmiş Ülkeler	774	Gelişmekte Olan Ülkeler Nüfusu :
Petrol İhracatçısı Ülkeler	203	
Merkez Planlı Ülkeler	1.625	$4074 + 2599 + 1625 = 8.298$
(Avrupa dışındakiler)		
Merkez Planlı Ülkeler	496	Endüstrileşmiş Ülkeler Nüfusu :
(Avrupadakiler)		$774 + 496 = 1.270$
TOPLAM	9.771	

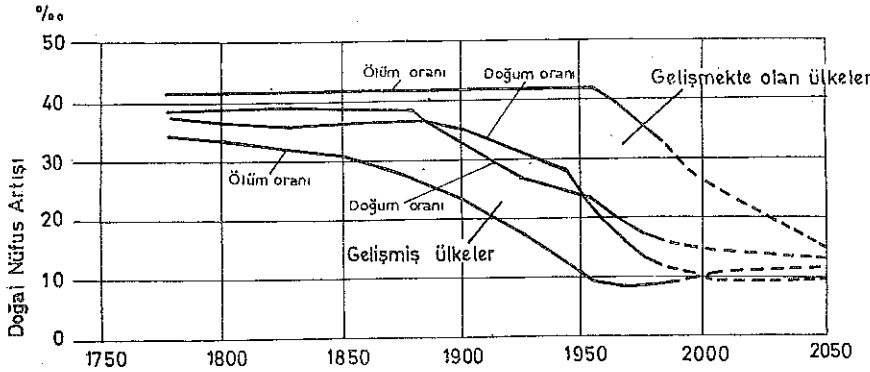
Bu tablonun incelenmesi şu sonucu ortaya koyuyor. Günümüzdeki gelişmekte olan ülkeler gelecekte dünya nüfusunun en büyük kısmını (8.298.000.000) kendilerinde toplayacaklardır. Endüstrileşmiş ülkeler ise 10 milyar civarında olacağı tahmin edilen nüfusun yalnızca 1 milyar 270 milyonluk kısmına sahip olacaklardır. Yani dünya nüfusunun % 12.7 sine. Oysa günümüzde, endüstrileşmiş ülkeler nüfusunun dünya nüfusuna oranı daha fazla olup, % 23 civarındadır.

Buraya kadar olan bölümde nüfus artışının günümüzde ortalama % 1.9 luk bir değere ulaştığı ancak bu ortalamanın meydana gelmesinde en büyük katkının gelişmekte olan ülkelere geldiği ve bu ülkeler ortalamasının % 2.3 olduğu vurgulanmış bulunuyor. Endüstrileşmiş Ülkelerde ise nüfuslanma en alt düzeydedir ve nüfuslanma hızı, daha da düşme eğilimi göstermektedir. Ekonomik yönden büyük ayrıcalık gösteren bu ülke topluluklarında nüfuslanma özelliklerinin de büyük farklar göstermesi, nüfuslanma olgusunun ekonomik yapılarla olan ilgisine işaret eder. Nitekim bu durum diğer nüfus özelliklerinde de ortaya çıkmaktadır. Örneğin nüfuslanma olayında temel faktörler durumunda olan doğum, ölüm ve doğurganlık göstergeleri, belirtilen ülke gruplarında kesin farklar gösterir. Aşağıda bu konu ele alınmakta ve sonuçları üzerinde durulmaktadır.

Doğum, Ölüm ve Doğurganlık Özelliklerinin Ülke ve Ülke Gruplarında Gözlemlenmesi ve Değerlendirilmesi :

Nüfusla ilgili bilgilerin elde edilmesi ve değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan gerçek, nüfuslanmanın doğumlardaki artışlarla ilgili olmaktan çok, ölümlerdeki azalma ile ilgili olduğudur.

Gerek günümüzde gerekse geçmişte, değişik boyutlarda ortaya çıkan nüfuslanma hareketlerinde esas neden daima ölümlerin azalması olmuştur. Doğumların mevcut seviyesini koruması karşısında ölümlerdeki gerileme doğum ve ölüm arasındaki farkı büyütmüş ve bu durum nüfus artışı biçiminde sonuç vermiştir. Ancak daha sonraki aşamalarda doğumların da azalmasına bağlı olarak nüfusda tekrardan dengenin kurulduğu, pek çok ülkede gözlenen bir durumdur. Örneğin günümüzün endüstrileşmiş ülkelerinde böyle bir süreç 18 ve 19 uncu yüzyıllarda yaşanmıştır (Şekil 2).

Şekil 2 — Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Nüfus Artış Seyri.

1950 yılı sonrasında çok belirgin olarak gözlenebilen aşırı nüfuslanma hareketlerinin de kaynağı, çoğu ülkede meydana gelen ölümlerdeki yavaşlamalardır. 1950 yılı öncesine kadar çok yüksek ölüm oranına sahip ülkelerde, bu tarihten sonra, doğumların mevcut düzeyini devam ettirmesine karşın ölümlerdeki hızlı düşüşler, nüfuslanmanın yeryüzü bütününde yeni boyutlar kazanmasına ve günümüzdeki durumun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Hızlı nüfus artışlarının meydana geldiği ülkeler bilindiği gibi, gelişmekte

olan ülkelerdir. Bu ülkelerde doğumların yüksek seyrini henüz koruduğu ancak ölümlerde hızlı bir düşmenin meydana geldiği açıkça gözlenmektedir.

Gelişmekte olan ülkeler olarak isimlendirilen bu ülkelerde özellikle doğum oranları gelişmiş ülkelerden büyük ayrıcalık gösterir. Gelişmekte olan ülkeler arasında en düşük gelire sahip olanlarda doğum oranı ortalama ‰ 39'dur. Orta gelire sahip olanlarda ise bu oran ‰ 35'dir. Bunlara karşın endüstrileşmiş ülkelerde doğum oranı ortalaması ‰ 14'tür. Ancak yine endüstrileşmiş ülkelere Federal Almanya ve İngiltere'de bu oranlar ‰ 9 ila ‰ 11 gibi minimum seviyededir.

Ölümlere gelince; ölüm oranları gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, doğumlarda olduğu ölçülerde, büyük fark göstermez. Nitekim düşük gelirli ve orta gelirli ülkelerde ölüm oranları ortalaması sırası ile ‰ 15 ve ‰ 11'dir. Endüstrileşmiş ülkelerde ise bu oran ‰ 9'dur. İşte bu durum yani ölümlerde ülkeler arasında büyük farklar bulunmamasına karşın, doğum oranları açısından önemli farkların oluşu nüfus artışının, doğumların yüksek olduğu ülkelerde toplanması sonucuna doğurmuştur. Bu ülkeler dünya nüfus artışının kaynak alanlarını meydana getirirler ve nüfus olgusunun bölgesel bir olgu olduğunu bir kere daha ortaya koyarlar.

Nüfus artışının nedenleri arasında doğum oranlarının yüksekliği çok önemli bir faktör olarak karşımıza çıktığına göre, doğurganlığın ülkeler arasındaki durumuna bakmak, konuya ayrıntı getirmek bakımından kuşkusuz yararlıdır. 1980 istatistik değerlerine göre doğurganlığın en yüksek olduğu ülkeler kuşkusuz yine gelişmekte olan ülkelerdir. Bu ülkelerde ortalama doğurganlık değeri 5,2'dir. Ancak bu ülkeler arasında doğurganlığın, yani doğum yapabilecek yaşta (15-44) kadınlarda doğum sayısının 7,4 ve 7,8'e kadar çıktığı görülebilmektedir. Oysa endüstrileşmiş ülkelerde bu sayı, ortalama olarak 1,8'dir. Almanya ve İsviçre gibi ülkelerde ise doğum sayısı sırası ile 1,4 ve 1,5 gibi çok küçük değerlere düşmüştür.

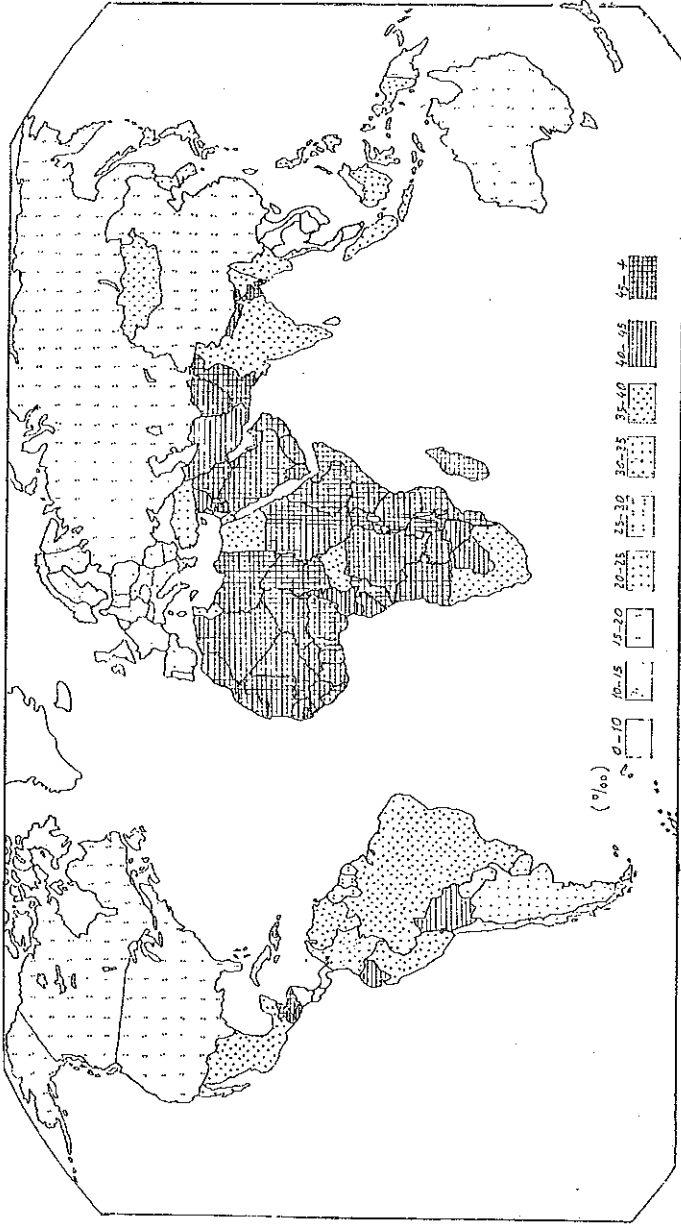
Çalışmamızın bitiminde şu sonuç açıkça ortaya çıkıyor. Günümüzde aşırı hız kazanmış görünen yeryüzündeki nüfuslanma, yeryüzü bütününi kapsayan bir olay değildir. Nüfus artış hızları-

nın ülkeler düzeyinde ele alınması ile bu olayın belli ülkelerde toplandığı ve bu ülkelerin birleştirilmesi ile olayın bölgesel karakter kazandığı anlaşılıyor. Bu bölge, ekonomik bir tanımlama ile, gelişmekte olan ülkelerin birlikteliği ile oluşmuş bir bölgedir. Bu bölgede yer alan nüfus, yani gelişmekte olan ülkelerde nüfus, yeryüzü nüfusunun yaklaşık 3/4 dür. Böylesi büyük bir kitlede var olan aşırı nüfuslanma, olayın yeryüzü bütününe özgü bir olay olarak kabulüne neden olmaktadır. Oysa Endüstrileşmiş ülkeler bu olayın dışındadırlar. Böylece yeryüzünün bir bölümünde yaşanan olay, boyutlarının büyüklüğü nedeni ile, yeryüzü olayı olarak bizlere yansımaktadır. Ayrıca elde edilen diğer bir sonuç nüfuslanmanın ülkelerin ekonomik yapıları ile olan ilişkisidir. Gelişme sürecinde olan ülkeler aşırı nüfus artışı gösteren ülkelerdir. Gelişmelerini tamamlamış ülkeler ise nüfuslanmada denge kurmuş ülkeler olarak görülürler.

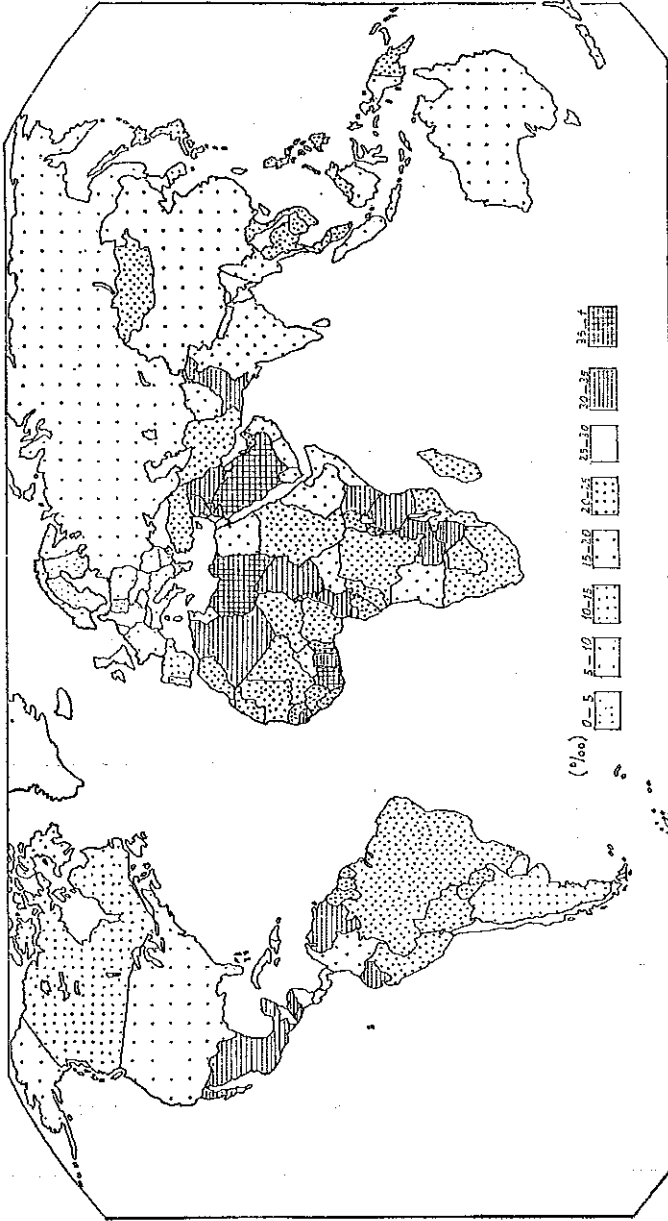
Verilen üç haritada da çeşitli açılardan bu durumu izlemek mümkündür. Doğum oranlarının dağılımını gösteren harita ile aşırı nüfus artışı gösteren haritalarda gelişmiş ülkeler, doğumların az olduğu ve nüfus artışlarının asgari düzeyde bulunduğu ülkeler grubunu oluştururlar. Gelişmekte olan ülkelerde ise bu iki değer, yani doğum ve nüfus artışı değerleri maksimum ölçülerdedir (Şekil 3 ve 4).

Ölüm oranlarının dağılımını gösteren haritada ise, bu sonucun ortaya çıkmasında asıl önemli nedeni görebiliyoruz. Bu neden ölümlerin, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, doğumlarda olduğu ölçüde fark göstermemesidir. Doğumların çok yüksek olduğu ülkelerde, ölümlerin büyük düşme göstermesi buralarda en yüksek düzeyde nüfus artışının meydana gelmesine nedendir. Bunlar genellikle orta gelire sahip ülkelerdir. Ayrıca Petrol İhracatçısı olarak ayırılmış zengin ülkelerde ölümler nispeten fazla olsa da doğumlardaki aşırı yüksek seviye, nüfus artışını maksimuma yükselmiştir.

Belirtilmesi gereken önemli bir nokta, en düşük gelire sahip olan ve ekonomik yapıları itibarı ile gelişmekte olan ülkeler arasında en geri sıralarda bulunan ülkelerin, nüfus artış hızları ile de orta gelire sahip ülkelere daha az artış göstermeleridir. Bu ülkelerde doğumlar en yüksek seyrindedir. Ancak ölümlerin henüz aşağılara çekilememiş olması doğum-ölüm arasındaki farkın daha

Şekil 3 — Ülkelere Göre Doğum Oranları.

Şekil 4 — Ülkelere Göre Ölüm Oranları.

fazla açılmasını engellediğinden bu ülkeler nüfus artışları yönünden birinci sırada yer alamamışlardır. Yani nüfus artışları en fazla olan ülkeler değildirler. Afrika ülkeleri (Akdeniz sahilinde yer alanlar ve Güney Afrika Cumhuriyeti hariç) bu durumda olan ülkelerdir. Asyada ise Pakistan, Bengaldeş ve Moğolistan bunlara ilave edilebilecek diğer ülkelerdir. Bu ülkeler beklenen bir süreç içinde ölüm oranlarını düşürdüklerinde, yakın bir gelecekte nüfusları en fazla artan ülkeler olabilirler ve dünya nüfuslanmasındaki payları şimdikinden çok daha büyük oranlara yükselebilir.

Seçilmiş Ülkelerde Nüfus ve Nüfus Artış Değerleri.

	Ortalama Yıllık Nüfus Artışı ‰		Nüfus Miktarı Milyon		Nüfusun Kaç Milyonda Sabitleneceği Milyon.	% 1 lik Nüf. Artışının Gerçekleşeceği Yıl.	Nüfusun Durağan Olacağı Yıl.
	1960-70	1970-80	1980	2000			
Düşük Gelirli Ülkeler Ort.							
Bengaldeş	2.5	2.2	1.348	2.050	4.074	2035	2160
Laos	2.2	1.3	3	4	11	2035	2175
Butan	2.0	2.1	1	2	4	2035	2165
Etiyopya	2.4	2.5	33	52	139	2045	2175
Mali	2.4	2.5	7	11	28	2040	2170
Nepal	2.0	2.2	14	21	46	2035	2160
Somali	2.4	2.3	4	6	17	2045	2170
Burundi	2.4	2.0	5	8	21	2045	2160
Çad	1.8	2.2	5	7	18	2045	2165
Mozambik	2.2	2.5	10	17	44	2040	2135
Burma	2.2	2.2	34	51	92	2020	2145
Yukarı Volta	1.6	1.6	6	9	24	2040	2170
Vietnam	3.1	2.9	55	87	149	2015	2105
Hindistan	2.5	2.0	672	974	1.645	2020	2150

Malavi	2.8	2.9	6	11	32	2045	2160
Revanda	2.6	2.9	5	8	24	2045	2165
Sri Lanka	2.4	1.7	15	21	31	2010	2070
Gine	2.8	2.9	5	21	31	2010	2170
Sierra Leone	2.2	2.5	3	6	14	2035	2160

Zaire	2.0	2.7	28	47	125	2045	2160
Nijer	3.3	2.8	5	9	24	2040	2170
Benin	2.6	2.8	4	6	15	2035	2160
Pakistan	2.8	3.1	82	139	332	2035	2150
Tanzanya	2.7	3.0	18	32	92	2045	2145

Afganistan	2.2	2.2	15	25	65	2045	2175
Merkezi							
Afrika Cum.	2.2	2.2	2	3	8	2045	2165
Madagaskar	2.2	2.5	9	14	38	2045	2160
Haiti	1.5	1.7	5	8	17	2030	2145
Moritanya	2.5	2.7	2	3	7	2040	2150

Lesoto	2.0	2.3	1	2	5	2045	2155
Uganda	3.7	2.9	13	23	58	2035	2130
Angola	1.5	2.3	7	11	29	2040	2155
Sudan	2.2	2.6	18	31	88	2045	2135
Togo	2.7	2.7	7	4	12	2040	2135

Kenya	3.4	3.3	16	32	109	2045	2140
Senegal	2.4	2.6	6	9	24	2040	2150
Endonezya	2.2	1.8	142	204	350	2020	2155

Orta Gelirli							
Ülkeler Ort.	2.5	2.4	916	1.409	2.599	—	—
Mısır	2.5	2.2	42	62	101	2015	2105
Gana	2.4	3.0	12	21	56	2040	2130
Yemen	1.9	1.9	2	3	6	2030	2125
Kamerun	1.8	2.2	8	13	31	2040	2135
Liberya	3.1	3.3	2	3	9	2040	2130

Honduras	3.1	3.3	4	7	15	2030	2090
Zambiya	2.8	3.0	6	10	28	2040	2130
Zimbabve	3.9	3.3	7	13	37	2040	2105
Tayland	3.0	2.7	46	68	103	2005	2095
Bolivya	2.5	2.6	6	9	20	2030	2120
Filipinler	3.0	2.7	48	75	126	2015	2075
Yemen Arap Cum.	1.8	1.9	6	9	19	2030	2170
Kongo Halk Cum.	2.1	2.5	2	3	7	2045	2115
Nijerya	2.5	2.5	85	153	425	2040	2135
Papua Yeni Gine	2.3	2.4	3	5	9	2025	2120
El Salvador	2.9	2.9	5	8	14	2015	2075
Fas	2.5	2.9	20	34	70	2025	2090
Peru	2.8	2.7	18	29	57	2025	2090
Fildişi Sahili	3.7	5.6	8	14	37	2020	2130
Nikaragua	2.9	3.3	3	5	9	2020	2090
Kolombiya	3.0	2.3	27	39	57	2005	2070
Paraguay	2.6	2.8	3	5	9	2015	2075
Ekvador	3.1	3.3	8	14	26	2020	2080
Dominik Cum.	2.9	2.9	5	9	16	2015	2075
Guatemala	2.8	2.9	7	12	23	2025	2085
Suriye Arap Cum.	3.2	3.2	9	15	33	2025	2085
Tunus	1.9	2.0	6	9	14	2010	2075
Ürdün	3.0	3.3	3	5	12	2025	2090
Malezya	2.9	2.7	14	20	30	2005	2070
Jamaika	1.4	1.7	2	3	5	2005	2065
Lübnan	2.8	2.5	8	5	8	2010	2070
Güney Kore	2.4	1.9	38	50	66	2005	2070
Türkiye	2.5	2.5	45	65	100	2010	2075

Cezayir	2.4	3.2	19	34	94	2040	2100
Meksika	3.3	3.3	70	116	205	2015	2075
Panama	2.9	2.0	2	3	4	2005	2065
Tayvan	2.6	2.0	18	24	30	2005	2065
Şili	2.1	1.7	11	15	19	2005	2070
<hr/>							
G. Afrika	2.6	2.7	29	49	107	2030	2090
Kosta Rika	3.4	2.5	2	3	5	2005	2065
Brezilya	2.9	2.8	126	201	345	2015	2075
Uruguay	1.1	0.3	3	4	4	2005	2070
Arjantin	1.4	1.3	27	33	41	2005	2065
<hr/>							
Portekiz	0.0	1.0	10	12	14	2005	2100
Yugovlavya	1.0	0.9	22	26	29	2005	2095
Trinidad ve Tobago	2.0	1.2	1	1	2	2005	2065
Venezuela	3.4	3.3	15	24	40	2010	2070
Hong Kong	2.5	1.9	5	6	8	2005	2065
<hr/>							
Yunanistan	0.5	0.7	9	10	11	2005	2065
Singapur	2.4	1.5	2	3	4	2005	2065
İspanya	1.1	1.2	4	5	8	2020	2080
<hr/>							
Endüstrileşmiş							
Ülkeler :	1.0	0.7	673	736	774		
İrlanda	0.4	1.2	3	4	5	2005	2065
İtalya	0.7	0.7	57	61	63	2005	2035
Y. Zelanda	1.7	1.6	3	4	5	2005	2075
İngiltere	0.5	0.1	56	58	59	2005	2025
FİNlandiya	0.4	0.4	5	5	5	2005	2020
<hr/>							
Avusturya	0.5	0.2	7	8	8	2005	2025
Japonya	1.0	1.2	117	131	134	2005	2015
Avustralya	2.0	1.6	14	17	19	2005	2075
Fransa	1.0	0.6	54	58	61	2005	2030
Hollanda	1.3	0.8	14	15	16	2005	2025

Belçika	0.5	0.3	10	10	10	2005	2025
Kanada	1.8	1.2	24	28	30	2005	2030
Norveç	0.8	0.6	4	4	5	2005	2030
F. Almanya	0.9	0.1	61	61	61	2005	2005
A.B.D.	1.3	0.8	225	252	273	2005	2030

Danimarka	0.7	0.4	5	5	5	2005	2020
İsveç	0.7	0.4	8	8	8	2005	2005
İsviçre	1.6	0.1	6	7	7	2005	2005

Petrol İhracatçısı

Ülkeler:	2.9	3.2	64	104	203		
İrak	3.1	3.3	13	23	48	2025	2085
İran	2.7	2.9	38	59	102	2015	2105
Libya	3.8	4.1	3	5	12	2030	2090
S. Arabistan	2.6	3.5	1	2	6	2030	2085
Kuveyt	9.8	6.1	1	2	6	2030	2085

Merkez Planlı

Ülkeler :	1.7	1.4	1.386	1.730	2.121		
Çin Halk C.	2.1	1.6	977	1.251	1.555	2005	2065
Kuzey Kore	2.8	2.6	18	27	43	2010	2070
Arnavutluk	2.8	2.5	3	4	6	2005	2060
Küba	2.0	1.6	10	13	17	2005	2070
Moğalistan	2.9	2.9	2	3	4	2005	2090

Romanya	1.0	0.9	22	65	30	2005	2090
Bulgaristan	0.8	0.5	9	10	10	2005	2080
Macaristan	0.4	0.4	11	11	12	2005	2085
Polonya	1.0	0.9	36	41	47	2005	2090
S.S.C.B.	1.2	0.9	266	310	360	2005	2095

Çekoslavakya	0.5	0.7	15	17	19	2005	2090
D. Almanya	-0.1	-0.2	17	17	18	2005	2015

Seçilmiş Ülkelerde Doğum, Ölüm ve Doğurganlık Özellikleri :

	Doğum ‰		Ölüm ‰		Doğurganlık 15-44 Yaş Arası Kadın Nüf., %	
	1960	1980	1960	1980	1980	1980
Düşük Gelirli						
Ülkeler :	48	39	24	15	5.4	44
Bengaldeş	51	46	25	18	6.1	45
Laos	44	45	23	22	6.4	40
Butan	46	44	28	23	6.2	43
Etiyopya	51	49	28	25	6.7	42
Mali	50	49	27	22	6.7	41
Nepal	46	45	29	21	6.5	42
Somali	57	48	29	20	6.1	44
Burundi	48	47	27	20	6.3	42
Çad	46	44	29	21	5.9	42
Mozambik	46	46	26	19	6.1	41
Burma	43	39	22	14	5.5	42
Yukarı Volta	49	48	27	22	6.5	42
Vietnam	47	37	21	9	5.5	41
Hindistan	43	35	21	14	5.0	44
Malavi	53	52	27	20	7.0	39
Revanda	51	51	27	19	6.9	40
Sri Lanka	36	26	9	6	3.6	46
Gine	47	46	30	21	6.2	42
Sierra Leone	47	46	27	19	6.1	41
Zaire	48	46	24	19	6.1	42
Nijer	52	51	27	22	7.1	41
Benin	51	49	27	19	6.7	41
Pakistan	48	45	23	15	6.7	40
Tanzanya	47	48	22	16	6.5	40

Afganistan	48	48	30	22	6.9	41
Merkezi Afrika						
Cum.	42	42	26	19	5.5	42
Madagaskar	47	45	27	19	6.1	41
Haiti	45	43	23	17	5.9	42
Moritanya	51	50	27	22	6.9	41
Lesoto	40	40	23	16	5.4	42
Uganda	45	45	21	14	6.1	41
Angola	50	48	31	23	6.4	42
Sudan	47	45	25	18	6.6	42
Togo	51	50	27	19	6.7	41
Kenya	51	51	19	14	7.8	39
Senegal	48	49	27	22	6.5	41
Endonezya	47	37	23	17	4.9	44
Orta Gelirli						
Ülkeler :	40	35	14	11	4.9	43
Gana	49	48	24	17	6.7	41
Kuzey Yemen	54	48	30	21	7.0	41
Kamerun	43	42	27	19	5.7	41
Liberya	51	51	25	18	6.9	40
Honduras	51	47	19	12	1.9	39
Zambiya	51	49	24	17	6.9	40
Zimbabve	47	48	19	14	6.6	40
Tayland	46	32	17	8	4.5	42
Bolivya	48	44	23	15	6.5	41
Filipinler	45	35	15	9	5.0	42
Güney Yemen	49	48	29	25	6.8	41
Kongo Halk						
Cum.	46	45	27	19	6.0	42
Nijerya	52	50	25	18	6.9	41
Papua Yeni						
Gine	44	41	23	16	6.0	42

El Salvador	48	49	17	9	5.5	41
Fas	52	45	23	13	6.5	41
Peru	47	39	19	12	5.6	43
Fildişi Sahili	50	50	27	19	6.7	42
Nikaragua	51	45	19	13	6.2	41

Kolombiya	49	31	14	8	4.0	45
Paraguay	43	39	13	9	5.8	41
Ekvador	47	44	14	10	6.5	41
Dominik Cum.	50	37	16	9	5.3	42
Guatemala	48	41	18	12	5.7	43

Suriye Arap Cum.	47	45	26	13	7.4	38
Tunus	49	32	21	12	4.6	42
Ürdün	48	46	20	13	7.0	41

Malezya	39	29	9	6	3.9	44
Jamaika	39	29	9	6	4.2	39
Lübnan	43	33	14	8	4.7	42
Güney Kore	41	21	13	8	2.8	47
Türkiye	44	32	17	10	4.4	43

Cezayir	50	48	23	14	7.3	39
Meksika	45	38	12	8	5.7	41
Panama	41	31	10	6	4.1	43
Tayvan	39	21	7	5	2.5	49
Şili	37	22	12	7	2.7	46

G. Afrika	39	38	15	10	5.1	42
Kostarika	47	28	10	5	3.6	46
Brezilya	40	36	11	9	4.9	43
Uruguay	22	20	9	9	2.9	41
Arjantin	24	21	9	8	2.9	43

Portekiz	24	18	8	10	2.5	42
Yugoslavya	23	18	10	8	2.2	45
Trinidad ve Tobago	37	22	7	6	2.6	46
Venezuela	45	36	10	7	4.9	43
Hong Kong	35	19	7	6	2.6	45

Yunanistan	19	15	8	9	2.3	40
Singapur	38	17	8	6	2.1	51
İspanya	21	18	9	8	2.6	41
İsrail	26	26	8	7	3.5	42

Endüstrileşmiş

Ülkeler :	20	14	10	9	1.8	43
İrlanda	21	21	12	11	3.5	39
İtalya	18	13	10	9	1.9	41
Y. Zelanda	26	17	9	8	2.2	44
İngiltere	17	12	12	12	1.7	39
Finlandiya	19	14	9	9	1.7	44

Avusturya	18	11	13	12	1.7	39
Japonya	18	15	8	6	1.8	46
Avustralya	22	16	9	8	2.1	4
Fransa	18	14	12	10	1.9	41
Hollanda	21	13	8	8	1.6	44

Belçika	17	12	12	11	1.8	41
Kanada	27	16	8	8	1.9	47
Norveç	18	13	9	10	1.8	39
F. Almanya	17	9	11	12	1.4	40
A.B.D.	24	15	9	9	1.8	44

Danimarka	17	12	9	10	1.7	41
İsveç	15	12	10	11	1.7	40
İsviçre	18	11	10	9	1.5	43

Petrol İhracatçısı

Ülkeler :	48	43	21	14	6.5	41
Irak	51	47	19	13	7.0	41
İran	47	40	21	14	5.9	41
Libya	49	47	19	13	7.4	40
S. Arabistan	41	41	28	15	8.0	39
Kuveyt	44	47	10	5	7.0	42

Merkez Planlı

Ülkeler :	32	18	13	7	2.4	45
Çin Halk Cum.	36	18	15	6	2.3	46
Kuzey Kore	41	33	13	8	4.5	44
Arnavutluk	41	30	11	6	4.2	44
Küba	32	19	9	6	2.5	44
Moğalistan	41	37	15	8	5.4	42

Romanya	20	19	9	9	2.6	42
Bulgaristan	18	16	9	11	2.3	42
Macaristan	16	16	10	12	2.2	41
Polonya	24	19	8	9	2.3	45
S.S.C.B.	24	18	7	10	2.4	43

Çekoslavakya	17	18	10	11	2.4	41
D. Almanya	17	13	13	13	1.8	40

Yararlanılan Kaynaklar

World Development Report, 1980, The World Bank. Washington, D.C.

Images Economiques Du Monde, 1981, 88, Boulevard Saint-Germain
Paris Ve